

پردیس هنرهای زیبا
دانشکده هنرهای نمایشی و موسیقی
گروه آموزشی موسیقی

عنوان

شیوه‌های تمرین کنسرتو ویلن خاچاطوریان

استاد راهنما
دکتر ستاره بهشتی

نگارش
امین غفاری

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد نوازندگی موسیقی جهانی

تاریخ دفاع
اسفند ۱۳۹۵

دانشگاه تهران
پردیس هنرهای زیبا
دانشکده هنرهای نمایشی و موسیقی
گروه آموزشی موسیقی

عنوان
شیوه‌های تمرین کنسرتو ویلن خاچاطوریان

استاد راهنما
دکتر ستاره بهشتی

نگارش
امین غفاری

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد نوازندگی موسیقی جهانی

تاریخ دفاع
اسفند ۱۳۹۵

دانشگاه تهران - پردیس هنرهای زیبا
دانشکده هنرهای نمایشی و موسیقی - گروه آموزشی موسیقی

گواهی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

هیات داوران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشجوی امین غفاری را در تاریخ ۹۵/۱۲/۱۶

در رشته نوازندگی موسیقی جهانی با عنوان: "رستال وین کلاسیک" و "بررسی شیوه های نمرینی کنسرتو وین حاجاطوریان"

با نمره ۱۶۰۰ به عدد شانزده تمام به حروف و درجه خوب ارزیابی گردید.

ردیف	مشخصات هیئت داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبه دانشگاهی	دانشگاه یا موسسه	امضاء
۱	استاد راهنما عملی و نظری	ستاره بهشتی	استادیار	دانشگاه تهران	
۲	استاد داور	گرایلی	مدعو	دانشگاه تهران	
۳	استاد داور	سهراب کانسف	مربی	دانشگاه تهران	
۴	استاد داور	یاسمن کمیابی	مربی	دانشگاه تهران	
۵	نماینده کمیته تحصیلات تکمیلی دانشکده	اذین موحد	دانشیار	دانشگاه تهران	

تذکره: این برگه پس از تکمیل توسط هیئت داوران در نخستین صفحه پایان نامه درج گردد.

بسمه تعالی

اداره کل تحصیلات تکمیلی

تعهد نامه اصالت اثر

اینجانب **امین غفاری** متعهد می‌شوم که مطالب مندرج در این پایان‌نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این پژوهش از آنها استفاده شده است، مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مأخذ ذکر گردیده است. در ضمن این پایان‌نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط دانشگاه از اعتبار ساقط خواهد شد. کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشکده هنرهای نمایشی و موسیقی پردیس هنرهای زیبا/ دانشگاه تهران می‌باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو: **امین غفاری**

امضاء:

تمامی حقوق مادی و معنوی این پایان‌نامه تحصیلی متعلق به دانشگاه تهران است. هرگونه نقل مطالب از این پایان‌نامه، بدون ذکر نام دانشگاه تهران، پردیس هنرهای زیبا، دانشکده هنرهای نمایشی و موسیقی، استاد راهنما، استاد مشاور و دانشجو ممنوع می‌باشد. دانشجو در صورتی می‌تواند نسبت به چاپ تمامی یا بخشی از پایان‌نامه و یا به صورت مقاله مستخرج از پایان‌نامه خود اقدام کند که نام دانشگاه تهران را به عنوان محل تحصیل خود ذکر کرده و نام استاد راهنما در کنار نام دانشجو به عنوان نویسندگان، آورده شود.

معاونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی

چکیده

اجرا، آخرین مرحله بیان موسیقی است. که در آن نوازنده سعی بر ارائه تمامی تفکرات آهنگساز دارد. اجرا که مشتمل بر دو عنصر بنیادی موزیکالیت و تکنیک است علاوه بر دارا بودن زیربخش‌های دیگر، ارائه سوژه‌های موزیکال را در غالب مسائل تکنیکال هدف اصلی خود می‌بیند.

عنوان یک اثر موسیقایی بخصوص در موسیقی کلاسیک چیزی فراتر از یک اصطلاح است. عنوان یک فوگ، انونسیون یا کانون تداعی کننده اثری است با تفکرات یک آهنگساز در لایه‌های صوتی ملودیک. سونات و روندو عناوینی هستند که فرم ساختاری و افقی قطعه را برجسته می‌سازند. والس، آلماند، ژینگ و یا هر عنوان رقص دیگری بر ریتم دلالت می‌کند و حال آنکه اتود عنوانی است که با دارا بودن مسائل تکنیکال بر تمامی عناوین موسیقی سایه می‌افکند. اتودها و نگارش آنها تکنسین‌هایی را در موسیقی پدید آورده که اگرچه نامشان به عنوان آهنگساز مطرح نیست و جایگاهی در هیچ کتاب تاریخ موسیقی ندارند، ولی تکنیک لازم را با درایت بر رپرتوار هر ساز برای اجرای کلیه قطعات تاریخ موسیقی فراهم کرده اند.

کنسرتوها با دارا بودن مسائل بیشمار تکنیکال و موزیکال نقطه اوج و تداعی کننده تفکرات موزیکال یک آهنگساز البته در غالب مسائل تکنیکال می‌باشند. حال آنکه قرار گرفتن موضوعات و کاراکترهای متفاوت در کنار هم و ارائه چند تم متفاوت در غالب ایده‌های موزیکال متنوع، اجرا کننده کنسرتو را بر آن می‌دارد که با درایت و آشنایی بر اتودهای نوشته شده برای ساز، متریال فیزیکی دست و بدن خود را برای اجرا یک کنسرتو تامین کند. چرا که با توجه به جمله عامیانه ویل شنکلی که می‌گوید فینال جای تمرین نیست، بر طرف کردن چالش‌های تکنیکال در حین تمرین یک کنسرتو بی منطق است و تدبیر درست آن است که اتودهایی برای تمرین و آماده سازی هر بخش آماده شوند که لازمه آن ابتدا تحلیل و بررسی صحیح کنسرتو مورد نظر و پس از آن آگاهی کامل از اتودهای

موجود در رپرتوار آن ساز و انتخاب آنهاست. مسئله مهم در این مسیر شناخت کامل اثر و همچنین شناخت اتودهای نوشته شده برای ساز مورد نظر و تطبیق صحیح این دو مسئله است.

در این نگاشته کوتاه سعی بر این خواهد بود که شیوه تمرینی صحیحی برای اجرای هر چه مطلوبتر کنسرتو ویلن آرام خاچاطوریان با تکیه بر اتودهای موجود و مناسب طراحی گردد و سهولت مسائل تکنیکال آن را در جهت ارائه موزیکالیته بهتر اثر فراهم آورد.

برای این کنسرتو و دیگر کنسرتوهای قرن بیستم شیوه تمرینی خاصی توسط آهنگساز و یا نوازنده‌های دیگر ارائه نشده و نوازندگان با توجه به دایره شناختی خود نسبت به اتودها شیوه تمرینی خود برای اجرای کنسرتو را تعیین می‌کنند. عدم وجود چنین برنامه‌ای برای تمرین نگارنده را بر آن داشته تا چنین اقدامی را برای کنسرتو ویلن خاچاطوریان که یکی از برجسته‌ترین کنسرتوهای قرن بیستم است، انجام دهد.

واژه‌های کلیدی: کنسرتو ویلن، آرام خاچاطوریان، تکنیک، ویلن، اتود، انگشت‌گذاری، آرتیکولاسیون.

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۱	اصول بنیادین در نواختن پیانو
۴	بخش اول
۵	آرام خاچاطوریان
۸	سالشمار وقایع و اتفاقات مهم زندگی خاچاطوریان
۱۰	آثار آرام خاچاطوریان
۱۱	بخش دوم
۱۲	کنسرتو ویلن
۱۳	موومان اول
۱۴	تم اول
۱۶	تمرین پاساژ
۱۹	انگشت گذاری
۲۲	تم دوم
۲۳	تمرین پاساژ
۲۵	اکتاو
۲۶	کادانس
۲۷	دوبل نت
۲۹	پاساژ
۳۱	کدا
۳۱	تمرین بدون دست چپ
۳۳	بخش سوم
۳۴	قسمت سوم
۳۴	تکنیک سوتیه
۳۶	هماهنگی دست راست و چپ
۳۷	پیوستگی پاساژهای سریع
۳۹	نگه داشتن انرژی
۴۳	بخش چهارم
۴۴	نتیجه گیری
۴۶	منابع و مآخذ
۴۶	منابع لاتین

مقدمه

شاعر درون گرای پیانو ژوزف لویین^۱ در کتاب اصول بنیادین در نوازندگی پیانو بیان عمیقی از انتخاب قطعه مناسب برای نواختن ارائه می‌دهد. رپرتوار شامل دو مفهوم کلی در موسیقی است.^۲

رپرتوار^۳ به معنای مجموعه قطعات نوشته شده برای یک ساز، آواز یا هر واسطه اجرای موسیقی است که سبک‌ها، فرم‌ها و مفاهیم موسیقایی را در طی تاریخ این هنر به یک مجموعه ارزشمند و ماندگار تبدیل کرده است.

معنای دیگر رپرتوار مجموعه قطعات محدود انتخاب شده برای اجرا در یک دوره زمانی مشخص و با اهداف خاص برای یک نوازنده یا ارکستر است.

در بررسی معنایی رپرتوار با مفهوم ثانوی چند نکته قابل تامل است. و در ارجعیت این نکات اینکه انتخاب این قطعات رویکرد آموزشی دارد؟ یا اینکه مسائل آموزشی کنار گذاشته شده و اجرای یک رسییتال مد نظر خواهد بود؟

ژوزف لویین می‌گوید رپرتوار باید شامل چند قطعه با کارکردهای متفاوت ولی منسجم و در کنار هم باشد.

۱- قطعه ای آسان و از نظر تکنیکی پایین تر از سطح نوازندگی نوازنده می‌تواند گزینه خوبی برای

نشان دادن درک مفاهیم موزیکال باشد و گذشته از آن در صورت اجرایی شدن به صورت

رسییتال^۴، آمادگی ذهنی و سازگار شدن نوازنده را با شرایط اجرا ایجاد کنند.

۲- یک قطعه تکنیکال برای بالا بردن سطح تکنیک نوازنده به خصوص در رپرتوارهای آموزشی.

این قطعات الزاماً دارای عنوان اتود نبوده و می‌تواند شامل عناوین دیگر، ولی با موضوعیت

تکنیک باشد.

---

^۱ . Josef Lhevinne

^۲ . از کتاب اصول بنیادین در نواختن پیانو

^۳ . Repertoire

^۴ . Recital

۳- قطعه ای پلی فنی^۱، چالشی برای ترغیب و ارتقاء شنیدار چند صدایی و درک لایه‌های صوتی نوازنده خواهد بود.

۴- قطعه ای برای نشان دادن ساختار فرمال که در آن نوازنده روایت افقی را در طول زمان قطعه نشان می‌دهد.

۵- قطعه دورنمای نوازندگی^۲، این قطعه در حقیقت یک هدف بلند مدت برای نوازنده خواهد بود. که بنا بر علاقه یا پیشنهاد اساتید و صاحب نظران دیگر انتخاب شده و در یک بازه زمانی مشخص نوازنده آمادگی لازم را برای اجرای آن بدست خواهد آورد.

با توجه به این مسائل و اینکه کنسرتوهای ویلن در تاریخ موسیقی همگی می‌توانند قطعه ای در دورنمای نوازندگی باشند می‌توان برای آنها مجموعه تمرینی در نظر گرفت و می‌توان با پیشنهاد اتودهایی کمک نمود تا مسائل تکنیکال درونیشان با سهولت بیشتری اجرا شوند. حال آنکه تمامی هنرآموزان سازی نظیر ویلن تا رسیدن به سطح حرفه ای نوازندگی این ساز در هنگام شروع به کار برای هر رپرتواری می‌اندیشند تا بهترین راه و شیوه تمرین را برگزینند.

در این مرحله که هوفمان^۳ آن را بعنوان مرحله ابتدایی تمرین مرحله با نت و بدون ساز می‌نامد بررسی تکنیکال نت و اینکه چگونه و با چه پیشنیازی می‌توان به حد مطلوب نواختن آن رسید تمرین را آغاز می‌کند^۴.

این پیش نیازها و انتخاب آنها که شاید دغدغه همیشگی برای نوازندگان در تمامی سطوح است، نیازمند شناخت رپرتوار ساز ویلن و تطبیق دادن مسائل تکنیکال در حین انتخاب آنهاست.

---

^۱ . Polyphony

^۲ . Perspective

^۳ . Josef Hoffman

^۴ . برگرفته شده از کتاب نوازندگی پیانو نوشته ژوزف هوفمان

در این نوشته کوتاه از میان اتودهای معتبر که نام آنها ذکر خواهد شد شیوه تمرین صحیح و تاثیر گذاری برای کنسرتو ویلن آرام خاچاطوریان پیشنهاد می‌گردد که در آن مسائل ظریف تکنیکال فراوانی توسط آهنگساز ارائه شده و نیازمند پیشنهاد تمرینی برای اجرای هرچه بهتر خواهد بود. بعنوان نکته پایانی در مقدمه می‌توان چند سوال و فرضیه کلیدی را برای هدفمند تر شدن بحث ارائه داد.

- تکنیکهای ویلن قابل طبقه بندی و قراردادن در زیر مجموعه هستند؟
- برای طبقه بندی تکنیکهای ویلن چه نکاتی حائز اهمیت است؟ (دشواری در نواختن آن تکنیک، میزان کاربرد آن در قطعات مختلف و یا ارتباط آن تکنیک با عناصر سازنده موسیقی مانند ریتم، ملودی، هارمونی، آرتیکولاسیون و ...)
- تکنیکهای ویلن در دوره‌های مختلف و سبکهای موسیقی مختلف چه تفاوتها و کارکردهای متنوعی دارند؟
- تکنیکهای منحصر برای دست راست و چپ کدامند و آیا چنین طبقه بندی صحیح است؟

بخش اول

آرام خاچاطوریان^۱

در سالهای ابتدای قرن بیستم دنیا در حال تجربه کردن سیاسی ترین زمان خود بود. مبارزه اتحادیه سیاسی - اجتماعی زنان انگلیسی که برای احراز حقوق سیاسی خود مبارزه می کردند (۱۹۰۳). جنگ روسیه و ژاپن آغاز شده بود (۱۹۰۴)، و نا آرامی سرتاسر روسیه را فرا گرفته بود. اعلام جمهوری در چین (۱۹۱۱) و شروع جنگ جهانی (۱۹۱۴) و همچنین انقلاب کبیر روسیه (۱۹۱۷) به فاصله کمتر از هشت سال دنیا را مملو از اتفاقات سیاسی کرده بود.

هرچند اتفاقات علمی بسیار مهمی در این دوران گاهی نظرها را از سیاست دور می کرد ولی فرضیه نسبیت انیشتن^۲ (۱۹۰۵) و سفرهای اکتشافی به قطب جنوب توسط آموندسن و اسکات^۳ (۱۹۱۱) آنقدر قدرت نداشتند تا نگاهها را از جنگ و سیاست دور کنند. دنیای هنر نیز تحولاتی را تجربه میکرد. قطعه لامر^۴ اثر دبوسی^۵ (۱۹۰۵) شیوه نوینی از رنگ آمیزی فرانسوی را ارائه می داد. پیکاسو^۶ نقاش صاحب سبک اسپانیایی نخستین نقاشی کوبیسم^۷ خود را با عنوان دختران آبیون (۱۹۰۶) ارائه داد و باله پرستش بهار^۸ (۱۹۱۳) اثر استراوینسکی^۹ تحولات موسیقی قرن بیستم را نوید می داد.

در چنین شرایط سنگین سیاسی که دنیا دستخوش تحولات هنری و اجتماعی فراوان بود در ششم ژوئن ۱۹۰۳ در شهر تفلیس در کشور گرجستان آرام خاچاطوریان بدنیا آمد.

سرانجام در سال ۱۹۱۸ جنگ جهانی اول پایان یافت و با استقلال چکوسلاواکی و لهستان شرایط فرهنگی مناسبی برای استقلال فرهنگی این کشورها نیز علاوه بر استقلال سیاسی شان بوجود آورده بود. در این زمان خاچاطوریان مقدمات موسیقی را با نواختن ساز هورن در مدرسه می آموخت و کم

---

^۱ . Aram Khachatrian
^۲ . Relative theorie
^۳ . Robert Falkon Scott
^۴ . La Mer
^۵ . Claude Debbusy
^۶ . Picasso
^۷ . Cubism
^۸ . Rite of spring
^۹ . Stravinsky

کم موسیقی ارمنی که اصالت ذاتی او بود در او رخنه می کرد ولی در این زمان هنوز کسی نمی دانست که او در آینده به تنها آهنگساز ارمنی تبدیل خواهد شد و همچون اثر کافکا^۱ موسیقی ارمنستان و حتی جهان را مسخ خواهد کرد.

همزمان با تشکیل احزاب فاشیستی (۱۹۱۹) که دنیا متمرکز بر اروپا و شوروی و سرنوشت سیاسی شان بود و شوئنبرگ^۲ سیستم موسیقی دودکافونیک^۳ را ارائه می داد، پیش از آنکه لوئی آرمسترانگ^۴ آغاز عصر جاز (۱۹۲۴) نوید دهد، خاچاطوریان به روسیه آمد. ولی تقدیرش با هدف آمدنش یعنی تحصیل بیولوژی رقم نخورد و به تحصیل موسیقی در کالج موسیقی گنسن^۵ پرداخت. آموزش تحت نظر اساتید بزرگ موسیقی روسیه و قرار گرفتن در کنار پروکوفیف^۶ و شوستاکویچ^۷ او را در مسیر تبدیل شدن به یک آهنگساز بین المللی قرار داد.

سیاست در آن سالها دست بردار دنیای خاچاطوریان نبود. کودتای هیتلر^۸ (۱۹۳۳) و جنگ داخلی اسپانیا (۱۹۳۶) دنیا را برای اتفاقی بزرگتر آماده می کرد تا سرانجام جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹) آغاز شد. حمله هیتلر به پنج کشور، نخست وزیری چرچیل^۹، سقوط فرانسه و جنگ بریتانیا، روسیه، هنر و فرهنگ این کشور را تحت تاثیر خود قرار داد. تا سرانجام با حمله آلمان به شوروی اوضاع سیاسی محل اقامت خاچاطوریان حساس تر شد. و جالب اینکه در این سال خاچاطوریان به دور از هیاهوی سیاست کنسرتو ویلن شاهکار خود را نوشت (۱۹۴۰). کنسرتو ویلنی که به ویلونیسست بزرگ روسی دیوید اویستراخ^{۱۰} تقدیم شده بود ولی سالها بعد توسط نوازندگان بزرگ ویلن دنیا همچون کوغان^{۱۱} -

---

۱ . Kafka (مسخ نوشته معروف کافکا در سال ۱۹۱۶) Metamorphoses

۲ . Schoenberg

۳ . Dodecaphonic

۴ . Armstrong

۵ . Genesis music college

۶ . Prokofiev

۷ . Shostakovitch

۸ . Adolf Hitler

۹ . Churchill

۱۰ . David Oistrakh

۱۱ . Kogan

ایزاک پرلمن^۱ - پینکاس زوکرمین^۲ و ... نواخته شد. درحالیکه یکسال بعد کنسرتو ویلن خاچاطوریان برنده جایزه هنر استالین^۳ شد سه اتفاق مهم به نظر می‌رسید دنیا را به سمت آرامش حرکت دهد. با تشکیل سازمان ملل متحد، انتشار رمان قلعه حیوانات اثر جورج اورول^۴ با مفاهیم ضد قدرت و همچنین انتشار رمان معروف ژان پل سارتر به نام راههای آزادی (۱۹۴۵) پیش بینی می‌شد فضای هنری اروپا و بخصوص روسیه برای پیشرفت هنری خاچاطوریان آرامتر گردد ولی برخلاف انتظار آندره ژدانوف سیاستمدار شوروی او را به فرمالیستی^۵ متهم کرد. این در حالی بود که آثار خاچاطوریان نه تنها خالی از محتوا نبود بلکه بسیار غنی و مورد توجه بزرگان موسیقی قرار داشت. ولی فرمالیستی از نظر استالین و ژدانوف و تمامی سیاستمداران حکومت شوروی آثاری بود که محتوای تبلیغ سوسیالیستی نداشت. و آثار خاچاطوریان غنای واقعی موسیقی را دارا بود. موسیقی خاچاطوریان دارای خصوصیات ناسیونالیست ارمنی است و تمامی محتوای لازم برای جهانی شدن را داشته و همچون رقص شمشیر که شهرتش باعث خرسندی خود آهنگساز نیز شده بود، ماندگار شد. لحظه‌های دراماتیک باله هایش که بیشتر منتقدان موسیقی آن را باعث شهرتش می‌دانند مانند یک تابلوی تماشایی بود تا یک موسیقی متاثر کننده. و سازبندی نغمه ای و ملودیک او سالها در گوش ارامنه و جهانیان خواهد ماند.

---

^۱ . Itzhak Perlman

^۲ . Pinchas Zukerman

^۳ . Stalin

^۴ . George Orwell

^۵ . Formalist